

სასწავლო აქტივობა

დნესტრზე ომის გავლენა მოლდოვის რესპუბლიკაზე

ავტორები	ალექსანდრუ სეი, მიჰაი ემინესკუს ლიცეუმი, ედინეტი, მოლდოვის რესპუბლიკა მარია სმირნოვა, ტვარდიცას ლიცეუმი, ტვარდიცა, მოლდოვის რესპუბლიკა მარია სტეპანიანცი, კონსტანტინ სტერეს ლიცეუმი, სოროკი, მოლდოვის რესპუბლიკა ვერა ბალანი, პეტრუ შტეფანუკეს ლიცეუმი, ლალოვენი, მოლდოვის რესპუბლიკა სერჯიუ სუვაკი, ჩიშმეას გიმნაზია, ჩიშმეა, მოლდოვის რესპუბლიკა
----------	--

ასაკი 15-16 წელი

მთავარი შეკითხვა რა შედეგები მოჰყვა დნესტრზე ომს მოლდოვის რესპუბლიკისთვის?

სასწავლო აქტივობა დაკავშირებულია დნესტრზე ომის (1992) ან დნესტრისპირეთის ომის სხვადასხვა შედეგთან მოლდოვის რესპუბლიკაში 1992 წლიდან. მოსწავლეები აღმოაჩენენ, რომ ომმა მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა ქვეყნის პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ ცხოვრებაზე, რაც გრძელდება დღემდე დნესტრის ორივე მხარეს. პედაგოგიური მიდგომა მოიცავს მუშაობას წერილობით ისტორიულ წყაროებთან, სურათებთან, საერთაშორისო ორგანიზაციების ოფიციალურ პოზიციებთან და ისტორიულ მოწმეებთან. ის ასევე ეფუძნება ეროვნულ სასწავლო ხედვას ისტორიული წარსულის კონსოლიდაციისა და დემოკრატიული ღირებულებების სწავლების მიზნით.

სწავლების შედეგები

მოსწავლეები შეძლებენ:

- ახსნან, დნესტრზე ომმა რა გავლენა მოახდინა მოლდოვის რესპუბლიკაზე.
- შეაფასონ ომის პოლიტიკური, ეკონომიკური, კულტურული და სოციალური გავლენა მოლდოვის რესპუბლიკის განვითარებაზე.
- ომსა და სხვა ისტორიულ მოვლენებზე დებინფორმაციისა და არასწორი ინტერპრეტაციის ამოცნობასა და კრიტიკული უნარების გამომუშავებას.
- ომის შედეგების ინტერპრეტაციას საზოგადოებასთან.

პედაგოგიური რეკომენდაციები

სასწავლო აქტივობა შექმნილია იმის გათვალისწინებით, რომ დნესტრზე ომის შესახებ ძირითადი ცოდნა, მათ შორის მისი ქრონოლოგია, მიზეზები, სხვადასხვა მხარე და ძირითადი პიროვნებები, უკვე შესწავლილია. ამრიგად, გაკვეთილი ყურადღებას ამახვილებს ომის შედეგებზე და არამიზეზებზე. მიდგომა შექმნილია იმისთვის, რომ აჩვენოს ომის გავლენა პოლიტიკაზე, ეკონომიკაზე, საზოგადოებასა და კულტურაზე, მოკლე და გრძელვადიან პერსპექტივაში, მოლდოვის რესპუბლიკაში, მათ შორის დნესტრისპირეთში. საგაკვეთილო აქტივობის პერსპექტივა ეროვნულია, მაგრამ მისი ინტერპრეტაცია შესაძლებელია ადგილობრივი ხედვითაც, განსაკუთრებით სამხედრო ოპერაციებთან ახლოს მდებარე ან ომით უშუალოდ დაზარალებულ რეგიონებში.

აქტივობები

I ეტაპი

თემის შესავალი

5 წუთი

მასწავლებელი აჩვენებს მოლდოვის ამჟამინდელი ტერიტორიული დაყოფის რუკას. მოსწავლეები მასწავლებელთან ერთად იღებენ დროის მოკლე მონაკვეთს, რომელზეც აღნიშნავენ ძირითად გარდამტეხ მომენტებს, რამაც გავლენა მოახდინა ასეთი ტერიტორიული დაყოფის ჩამოყალიბებაში 1989-1994 წლებში.

მოლდოვის რესპუბლიკის
 ადმინისტრაციულ-
 პოლიტიკური რუკა.
 File:Moldova_harta_
 administrativa.png,
 Wikimedia Commons,
 CC-BY 4.0, [https://
 ro.m.wikipedia.org/wiki/
 Fi%C8%99ier:Moldova_
 harta_administrativa.png](https://ro.m.wikipedia.org/wiki/Fi%C8%99ier:Moldova_harta_administrativa.png),
 ნვდომა 2023 წლის 11
 ნოემბერს.

II ეტაპი:

წყაროზე მუშაობა ჯგუფებში

25 წუთი

მოსწავლეები იყოფიან 3 ჯგუფად და თითოეულს ეძლევა წყაროები წასაკითხად და გასაანალიზებლად (იხ. დანართი I). ჯგუფები ერთდროულად მუშაობენ დავალებების შესრულებისთვის 10 წუთის განმავლობაში, ასევე ქვემოთ მოცემულ კითხვებზე. შემდეგ კი თითოეულ ჯგუფს აქვს 5 წუთი, რათა შეაჯამოს წყაროები და წარუდგინოს ნამუშევარი სხვებს.

ჯგუფი 1

პოლიტიკური გავლენა

- 1 ცხრილში ჩაწერეთ მოლდოვისა და დნესტრისპირეთის პოზიციები, ომის შესახებ არსებული წყაროების მიხედვით;
- 2 შეაფასეთ ომის პოლიტიკური გავლენა მოლდოვის რესპუბლიკაზე. დაწერეთ თქვენი ხედვა.

ჯგუფი 2

ეკონომიკური გავლენა

1 ყურადღებით გააანალიზეთ წყაროები და მონიშნეთ ინფორმაცია ქვემოთ შემოთავაზებული მითითებების მიხედვით:

✓ ინფორმაცია, რომელიც ადასტურებს თქვენს ცოდნას

- ინფორმაცია, რომელიც ეწინააღმდეგება/განსხვავდება თქვენი ცოდნისგან

+ ინფორმაცია, რომელიც თქვენთვის ახალია

? ინფორმაცია, რომელიც გაურკვეველია და საჭიროებს განმარტებას

2 დაადგინეთ დნესტრზე ომის გავლენა ორივე მონაწილე მხარის ეკონომიკაზე

ჯგუფი 3

კულტურული გავლენა

1 ეროვნული იდენტობის განმსაზღვრელმა რა საკითხებმა გამოიწვია (გაამწვავა) ომი?

2 ყოველდღიური ცხოვრების რომელ ასპექტებზე ახდენს გავლენას ამ რეგიონში დამწერლობის საკითხი (ლათინური ან კირილიცა)?

3 თქვენი აზრით, რამდენად მნიშვნელოვანია გარკვეული ჯგუფისთვის მშობლიურ ენაზე სწავლის ხელმისაწვდომობა? რამდენად აყალიბებს განათლება ადამიანის იდენტობას?

4 წყაროების მიხედვით, რა არის ყველაზე მნიშვნელოვანი გამოწვევები, რომელთა წინაშეც დგას რუმინულენოვანი სკოლები დნესტრისპირეთში? როგორ შეიძლება მათი მოგვარება?

ეტაპი III

ბრენინსტორმინგი

10 წუთი

კლასი ერთად მუშაობს მასწავლებლის ხელმძღვანელობით, რომელიც დაფაზე ხაზავს 3 წრეს შემდეგი სათაურებით: „პოლიტიკური შედეგები“, „ეკონომიკური შედეგები“ და „კულტურული შედეგები“.

მოსწავლეებმა თავიანთი ცოდნისა და გაკვეთილზე მიღებული ინფორმაციის გამოყენებით უნდა ჩამოაყალიბონ მოკლე ჰეშთეგები ომის შედეგების ასახსნელად სამივე სფეროში. მასწავლებელი კი წერს მათ შესაბამის წრეებში.

ეტაპი IV

რეკომენდებული საშინაო დავალება

5 წუთი

მოსწავლეებს სთხოვენ ინტერვიუს ოჯახის წევრებთან დნესტრზე ომის შესახებ.

მასწავლებელს შეუძლია შესთავაზოს რამდენიმე გზამკვლევი

კითხვა და მოსწავლეებს აქვთ შესაძლებლობა მოითხოვონ განმარტებები/დამატებითი ინფორმაცია მიღებული პასუხების მიხედვით. აქტივობის საშუალებით მოსწავლეებმა უნდა გამოიკვლიონ ომის აღქმა სხვადასხვა სოციალური, პროფესიული და ასაკობრივი ჯგუფის მიერ. მოსწავლეებს შეუძლიათ გამოკითხონ ის ადამიანებიც, რომლებმაც იციან, რომ დაკავშირებული არიან მოვლენასთან. კითხვები შეიძლება მოერგოს ოჯახურ/ადგილობრივ კონტექსტს. აქტივობა უზრუნველყოფს, რომ მოსწავლეებმა უფრო ფართოდ განიხილონ საკითხი საკლასო სივრცის გარეთ.

შეფასება

მეორე ეტაპზე მოსწავლეებს ეძლევათ კითხვები და დავალებები. კითხვებზე პასუხის გაცემისა და ამოცანების შესრულებისას მოსწავლეები გამოიყენებენ სწავლის სხვადასხვა მეთოდს, რომელიც ორიენტირებულია მსჯელობაზე, კრიტიკულ აზროვნებასა და წყაროების შეფასებაზე.

საშინაო დავალება შედგენილია ისეთი ფორმით, რომ მოსწავლეებს საშუალებას აძლევს სხვადასხვა პერსპექტივით განიხილონ ერთი და იგივე მოვლენა და წარმოადგინონ მულტიპერსპექტიული მიდგომის გამოყენებით.

ლექსიკონი

1992 წლის ცეცხლის შეწყვეტის შეთანხმება – მოლდოვის რესპუბლიკისა და რუსეთის ფედერაციის მიერ ხელმოწერილი დოკუმენტი, რომელიც ითვალისწინებდა ცეცხლის შეწყვეტას და აღნიშნავს სამხედრო კონფლიქტის დასასრულს.

დნესტრის მარცხენა მხარე – დნესტრისპირეთის მოხსენიების კოლოქური გზა. მდებარეობს მდინარე დნესტრის მარცხენა ნაპირზე (მდინარის დინების ჩრდილოეთიდან სამხრეთის მიმართულებიდან).

დაგეგმილი ეკონომიკა – ეკონომიკური სისტემა, რომლითაც სახელმწიფო მართავს ეკონომიკას და იღებს ყველა გადაწყვეტილებას საქონლისა და მომსახურების წარმოებასთან, განაწილებასა

და მოხმარებასთან დაკავშირებით.

Promo-LEX – არასამთავრობო ორგანიზაცია, რომელიც მიზნად ისახავს დემოკრატიის განვითარებას მოლდოვის რესპუბლიკაში, მათ შორის დნესტრისპირეთში, ადამიანის უფლებების ხელშეწყობითა და დაცვით, დემოკრატიული პროცესების მონიტორინგითა და სამოქალაქო საზოგადოების გაძლიერებით. Promo-LEX დაარსდა 2002 წელს და არის არაკომერციული და პოლიტიკურად დამოუკიდებელი ორგანიზაცია, რომელიც მოქმედებს ქვეყნის მასშტაბით.

სეპარატიზმი – მოძრაობა დამოუკიდებელი სახელმწიფოს ან ავტონომიური რეგიონის შესაქმნელად.

წყაროები

ჯგუფი 1 პოლიტიკური გავლენა

წყარო ა

წყარო: Noi.md (2015)
'Mircea Snegur: Conflictul de pe Nistru a fost provocat de separatiști cu sprijinul Rusiei' [მირჩა სნეგური: დნესტრზე კონფლიქტი რუსეთის მხარდაჭერით პროვოცირებული იყო სეპარატისტების მიერ], 3 March, https://noi.md/news_id/57156, წვდომა 2023 წლის 4 ოქტომბერი.

მირჩა სნეგური, მოლდოვის რესპუბლიკის პრეზიდენტი 1990-96 წლებში, ქვეყნის პოზიციის შესახებ ომთან დაკავშირებით

„მათ, ვინც შეგნებულად დაიწყო ეს კონფლიქტი, არ სურდა მოლდოვის რესპუბლიკის საერთაშორისო აღიარება, მათ არ სურდათ მოლდოვის გაეროში განუვრიანება. ჩვენ არ გვინდოდა ეს ომი. პირიქით, ჩვენ უზარმაზარ ძალისხმევას ვდებდით უთანხმოებებისა და გაუგებრობების მშვიდობიანი გზით გადასაჭრელად. ღმერთი და ისტორია ჩვენი მოწმეები არიან. სამწუხაროდ, მათ არ მოგვისმინეს, ვერ გაგვიგონეს და ომი აირჩიეს. ჩვენ არ შეიძლება ვიყოთ ადგილობრივი ბანდიტებისა და რუსეთიდან მომდინარე დანაშაულების უბრალო დამკვირვებლები.“

წყარო ბ

1
1992 წლის 21 ივლისს ცეცხლის შეწყვეტის შესახებ შეთანხმებას ხელი მოეწერა რუსეთის ფედერაციის მე-14 არმიის მძიმე შეიარაღებით აქტიურად ჩართვის კონტექსტში დნესტრზე ომის დროს.

2
2.1 მუხლის თანახმად, ერთობლივი საკონტროლო კომიტეტი შედგება სამი მხარის წარმომადგენლისგან - მოლდოვის რესპუბლიკის, რუსეთის ფედერაცია და უკრაინა, რომლებიც მონაწილეობენ მორიგებაში.

ამონაწერი 1992 წლის ცეცხლის შეწყვეტის შეთანხმებიდან¹

„2.2 კომიტეტის² მუშაობაში მონაწილე თითოეული მხარე ნიშნავს კომიტეტში თავის წარმომადგენლებს. საკონტროლო კომიტეტი დაფუძნდება ქალაქ ბენდერში.“

2.3 ზემოაღნიშნული ღონისძიებების ფარგლებში, საკონტროლო კომიტეტს ექვემდებარება სამხედრო კონტინგენტები, რომლებიც ნებაყოფლობით უნდა ჩამოყალიბდნენ და წარმომადგენენ მხარეებს, რომლებიც მონაწილეობენ ამ შეთანხმებაში. ამ კონტინგენტების განლაგება და მათი გამოყენება კონფლიქტის ზონაში ცეცხლის შეწყვეტისა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიზნით უნდა მოხდეს საკონტროლო კომიტეტის გადაწყვეტილებების შესაბამისად, რომლებიც მიიღება კონსენსუსის საფუძველზე. სამხედრო კონტინგენტების რიცხოვრივი ოდენობა და სტატუსი, კონფლიქტის ზონაში მათი განთავსებისა და გასვლის პირობები დგინდება ცალკე ოქმით.“

წყარო: United Nations Security Council (1992) 'Agreement on the Principles for a Peaceful Settlement of the Armed Conflict in the Dniester Region of the Republic of Moldova' [მოლდოვის რესპუბლიკის დნესტრის რეგიონში შეიარაღებული კონფლიქტის მშვიდობიანი მოგვარების პრინციპების შესახებ შეთანხმება], 21 August, https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/MD%20RU_920000_AgreementPrinciplesPpeacefulSettlementDniestrConflict.pdf, წვდომა 2023 წლის 28 ნოემბერს.

წყარო გ

ლეონიდ მანაკოვის, რუსეთის ფედერაციაში დნესტრისპირეთის პოლიტიკური წარმომადგენლის პოზიცია, 2022 წ.

წყარო: Newsmaker (2022) 'Leonid Manakov accused Moldova at the UN of violating human rights in Transnistria' [ლეონიდ მანაკოვა გაერთიანებული მოლდოვა დაადასტურა დნესტრისპირეთში ადამიანის უფლებების დარღვევაში], 6 October, <https://newsmaker.md/ro/leonid-manakov-a-acuzat-moldova-la-onu-de-incalcare-drepturilor-omului-in-transnistria/>, წვდომა 2023 წლის 4 ოქტომბერს.

„მოვუწოდებ საერთაშორისო თანამეგობრობას, ძალისხმევა გამოიჩინოს დნესტრისპირეთში მოლდოვის ხელისუფლების მიერ ადამიანის უფლებების დარღვევის აღსაკვეთად. ჩვენ ვთხოვთ ადამიანის უფლებათა საბჭოს ადეკვატურად შეაფასოს მოლდოვის მხრიდან დესტრუქციული მიდგომა და წვლილი შეიტანოს კიშინიოვის მიერ დნესტრისპირეთთან ადრე გაფორმებული ყველა შეთანხმების მკაცრად დაცვაში.“

წყარო დ

დნესტრზე ომის შესახებ დნესტრისპირეთის ისტორიის სახელმძღვანელო

წყარო: Source: Бабилунга Н. В. & Бомешко Б. Г. (2005). *История родного края: Учебник для общеобразовательных учебных заведений*. 8-9 кл. [მშობლიური მიწის ისტორია: სახელმძღვანელო ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებისთვის, 8-9 კლასები], Тирасполь: РИО ГИПК, p.283.

„საკუთარ ძალებში დარწმუნებულმა რუმინელებმა დაიწყეს მზადება მოლდოვის რუმინეთთან გაერთიანებისთვის. მათი ზეწოლით, 1990 წლის 23 ივნისს, პარლამენტმა დაამტკიცა სუვერენიტეტის დეკლარაცია, რომელიც აცხადებდა 1940 წლის 2 აგვისტოს აქტის არალეგიტიმურობას მოლდოვური სსრ-ის შექმნასთან დაკავშირებით, რაც, როგორც ჩანს, იყო რუმინეთის ტერიტორიების, ბესარაბიისა და ჩრდილოეთ ბუკოვინის „საბჭოთა ოკუპაციის“ შედეგი. ამ დეკლარაციის გამოცემით, რესპუბლიკა გაუქმდა იმ ფორმით, რომლითაც 50 წლის განმავლობაში არსებობდა. დნესტრისპირეთმა მოიპოვა თვითგამორკვევის აბსოლუტურად ლეგიტიმური უფლება, რადგან ის აღარ იყო მოლდოვური სსრ-ის ნაწილი.“

ჭკუფი 2 ეკონომიკური გავლენა

წყარო ა

მოსაზრებები ეკონომიკის ფუნქციის შესახებ მოლდოვურ სსრ-სა და დნესტრისპირეთში

წყარო: Nistor, E. (2017) 'Războiul de pe Nistru: cauze, actori, consecințe' [დნესტრის ომი: მიზეზები, აქტორები, შედეგები], *Geopolitics, History and Population in Eastern Europe*, 10(1), pp.101-111, <https://studium.ugal.ro/ARTICOLE-STUDIUM/ARTICOLE%20STUDIUM%2010-S1/1010%20-%20S1%20-%20NISTOR.pdf>, წვდომა 2023 წლის 4 ოქტომბერს.

'ისტორია გვასწავლის, რომ ისტორიიდან არაფერს ვსწავლობთ'. ზოგჯერ მასხენდება გერმანელი ფილოსოფოსის გ. ვ. ფ. ჰეგელის მიერ ჩამოყალიბებული ეს პარადოქსი, როდესაც ვფიქრობ მოლდოვის წარსულსა და აწმყო პრობლემებზე და მისი ლიდერების პოლიტიკურ პასუხისმგებლობაზე. 1980-იანი წლების დასასრული გარდამტეხი იყო აღმოსავლეთ ევროპის ყველა სახელმწიფოსთვის. მთელს პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და სამხედრო ცხოვრებას მოლდავურ სსრ-სა და დნესტრისპირეთში მაქსიმალურად აკონტროლებდა მოსკოვი, ასრულებდა მხოლოდ მოსკოვის ცენტრალური ორგანოებიდან მიღებულ დირექტივებს; ამ ეკონომიკურ მოდელს დღეს მართულ/გეგმურ ეკონომიკას უწოდებენ."

წყარო ბ

სტატისტიკა დნესტრის ორივე მხარეს ომის ეკონომიკური გავლენის შესახებ.

„შეიარაღებულმა კონფლიქტმა გამოიწვია ეკონომიკური მდგომარეობის გაუარესება დნესტრის ორივე მხარეს და ხელი შეუწყო 1990 წელს დაწყებული ეკონომიკური კრიზისის გაღრმავებას. მთლიანი მთლიანი შიდა პროდუქტი (დნესტრის ორივე მხარეს წარმოებული) 1992 წელს შემცირდა 29%-ით (1991 წელს 17%-ით; 1993 წელს 1%-ით). სამრეწველო წარმოების მთლიანი მოცულობა შემცირდა 27%-ით (1991 წელს 11%-ით; 1993 წელს შემცირება არ დაფიქსირებულა); გადაზიდული საქონლის მოცულობა 51%-ით შემცირდა.

დნესტრისპირეთის რეგიონში პარალიზებული იყო მრავალი სანარმოს საქმიანობა კონფლიქტის ზონაში ნგრევისა და ზოგადი ეკონომიკური დესტაბილიზაციის გამო, განსაკუთრებით ქალაქებში ბენდერსა და დუბესარში.

დნესტრისპირეთის მხარის მონაცემებით, სულ განადგურდა ან დაზიანდა 218 სამრეწველო, სატრანსპორტო და სამშენებლო სანარმო (მათ შორის 46 სანარმო ბენდერში), დაზიანდა 8 კმ საკაბელო და 35 კმ საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზები, 15 კმ თერმული ქსელი და 10 ელექტროსადგური. ბენდერში საგრძნობლად შემცირდა კაბელების წარმოება

დნესტრის ორივე სანაპიროზე გაზისა და ელექტროენერჯის მიწოდება შეწყდა. გაითიშა 330 კვტ და 110 კვტ სიმძლავრის ელექტროგადამცემი ხაზები, რომელთა მეშვეობითაც ელექტროენერჯია მიეწოდებოდა დნესტრის მარცხნიდან მარჯვენა მხარეს."

წყარო: Platzforma, (2017) '25 de ani de la Războiul de pe Nistru: greșelile Chișinăului de la începutul conflictului transnistrian' [25 წელი დნესტრზე ომიდან: კიშინიოვის შეცდომები დნესტრისპირეთის კონფლიქტის დაწყებიდან], 6 March, <https://platzforma.md/arhive/36287>, წვდომა 2023 წლის 4 ოქტომბერს.

წყარო გ

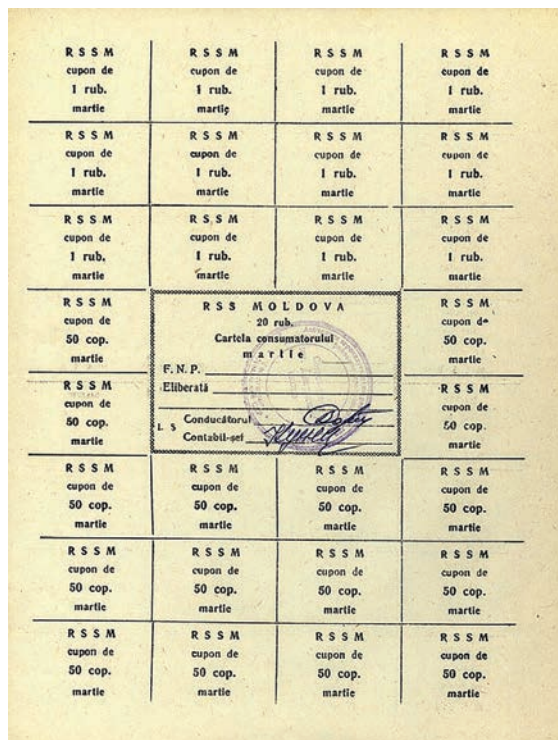
მოლდოვის ეროვნული ვალუტის შემოღება (მოლდოვური ლეი)

წყარო: Gorelova, E. & Şelari, G. (2009) 'Costurile conflictului transnistrean și beneficiile soluționării lui' [დნესტრისპირეთის კონფლიქტის ხარჯები და მისი მოგვარების სარგებელი]. Chisinau: CISR, <https://www.cisr-md.org/pdf/Report%20ROM%20Master%20Draft%20vEG.pdf>, წვდომა 2023 წლის 4 ოქტომბერს.

მძიმე ვითარების გამო, 1992 წლის 10 ივნისს, დნესტრზე მიმდინარე ბრძოლების ფონზე, მიმოქცევაში შევიდა კუპონები. მიუხედავად იმისა, რომ კუპონების შემოღება განიხილებოდა, როგორც დროებითი ღონისძიება, გაგრძელდა წელიწადნახევარი, თითქმის 1993 წლის ბოლომდე, სანამ, საბოლოოდ, მოლდოვური ლეუ გამოვიდა. მთელი ამ ხნის განმავლობაში, კუპონებთან ერთად, შესაძლებელი იყო რუბლითაც გადახდა!

წყარო დ

მოლდოვის დროებითი კუპონების მაგალითები

წყარო: Noi.md (2021) 'Această zi în istorie: La 10 iunie 1992 au apărut cupoanele moldovenesti' [დედ ისტორიაში, როდესაც 1992 წლის 10 ივნისს გამოჩნდა მოლდოვური კუპონები], 10 June, <https://noi.md/md/economie/aceasta-zi-in-istorie-la-10-iunie-1992-au-aparut-cupoanele-moldovenesti>, წვდომა 2023 წლის 4 ოქტომბერს.

წყარო ე

მოლდოვური ლეუ

1993 წლის 29 ნოემბერს მოლდოვის რესპუბლიკაში შემოიღეს ეროვნული ვალუტა - მოლდოვური ლეი. File: MD 1 leu av.jpg, Wikimedia Commons, public domain, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:MD_1_leu_av.jpg, წვდომა 2023 წლის 5 დეკემბერს.

ჯგუფი 3 კულტურული გავლენა

წყარო ა

ისტორიკოსი ჩარლზ კინგი ენისა და იდენტობის საკითხების შესახებ დნესტრისპირეთში

„დნესტრისპირეთის კონფლიქტს ხშირად აღწერენ, რუსეთშიც და დასავლეთშიც, როგორც ეთნიკურ ომს კიშინიოვის ნაციონალისტებს შორის, რომლებსაც გადანყვეტილი ჰქონდათ გაერთიანებულიყვნენ რუმინეთთან და ეთნიკურ რუსებთან დნესტრისპირეთიდან, რომლებსაც ეშინოდათ გაფართოებულ რუმინულ სახელმწიფოში ასიმილაციის. განსაკუთრებული ყურადღება მიიპყრო მოლდოვური ენის რესპუბლიკის ოფიციალურ ენად მიღებისა და ლათინურ ანბანზე გადასვლის წინადადებას. დნესტრისპირეთში საბჭოთა სისტემისადმი ერთგულება საკმაოდ ძლიერი იყო და სწორედ აქ შეეძლო ენობრივ რეფორმებს უდიდესი გავლენის მოხდენა.

მიუხედავად იმისა, რომ დნესტრისპირეთში აჯანყება ზოგადად წარმოდგენილი იყო, როგორც სლავური აჯანყება კიშინიოვის ნაციონალისტური პოლიტიკის წინააღმდეგ, 1990 წლის შემდგომი ძალადობის რეალურმა წყარომ პოლიტიკური ელიტების დონეზე გადაინაცვლა.“ ენობრივი რეფორმის სასარგებლოდ კენჭისყრამ სსრ უმაღლეს საბჭოს გამბედაობა შესძინა რათა განეგრძო კულტურული და პოლიტიკური რეფორმები. დნესტრისპირელები, რომლებიც თვლიდნენ, რომ თითოეული ეს ნაბიჯი იყო მოლდოვის განზრახვა დაეტოვებინა სსრკ და გაერთიანებულიყო რუმინეთთან, ასევე დაიწყეს მზადება გამოყოფისთვის.

წყარო: King, C. (2002) *The Moldovans: Romania, Russia and the Policy of Culture* [მოლდოველები: რუმინეთი, რუსეთი და კულტურის პოლიტიკა]. Chişinău, Republic of Moldova: Arc Publishing House, pp.190-1.

წყარო ბ

არასამთავრობო ორგანიზაცია Promo-LEX-ის განცხადება დნესტრისპირეთის რეგიონში მოლდოვის ეროვნული სკოლების პრობლემებზე.

1 „საზეიმო მოედნები“ ეხება სადღესასწაულო გამოფენებს სასწავლო წლის დასაწყისში და ბოლოს. ბავშვები, მასწავლებლები და მშობლები დგანან კვადრატულ ფორმაციაში, ასრულებენ მოლდოვის ეროვნულ ჰიმნს და აღმართავენ ეროვნულ დროშას. ეს აქტივობები აკრძალულია დნესტრისპირეთში და ამ მიზეზით „საზეიმო მოედნებს“ ზედამხედველობს დნესტრისპირეთის ხელისუფლება. ის ასევე, როგორც წესი, გამორთავს ელექტროენერჯიას ამ მოვლენების დროს.

„ასოციაცია Promo-LEX-ი აღნიშნავს, რომ სამი ათწლეულის განმავლობაში რუმინულენოვანი რვა საგანმანათლებლო დაწესებულება, რომელიც ასწავლის დნესტრისპირეთის რეგიონში, ტირასპოლის დე ფაქტო ადმინისტრაციის მხრიდან ზეწოლისა და დაშინების პირისპირ აღმოჩნდა. ასოციაციამ კონკრეტულად მიუთითა საკუთარი შტაბის არარსებობაზე და იმ ფაქტზე, რომ ისინი, ვინც ახლა ჰყავთ, ცუდად არიან ადაპტირებული საგანმანათლებლო პროცესთან, ჯარში განწევასა და ეგრეთ წოდებულ დნესტრისპირეთის არმიაში ჩარიცხვის რისკებთან და ადამიანებისა და საქონლის თავისუფალი გადაადგილების უზრუნველყოფის გამოწვევებთან.

როგისა და კორუფციას საშუალო სკოლებში საზეიმო მოედნებს¹ ადგილობრივი მილიცია აკონტროლებს. მოსწავლეებსა და მასწავლებლებს ეკრძალებათ მოლდოვის რესპუბლიკის ეროვნული ჰიმნის შესრულება და სახელმწიფო დროშის აღმართვა. "Ștefan cel Mare"-ს საშუალო სკოლას არ აქვს შტაბი და მოსწავლეებს სკოლაში მისასვლელად ყოველდღე ათეულობით კილომეტრის გავლა უწევთ.

წყარო: IPN (2021)
'Școlile românești din
stânga Nistrului se
confruntă cu numeroase
presiuni, Promo-LEX'
[დნესტრის მარცხენა
მხარეს რუმინული
სკოლები ზენოლას
განიცდიან, Promo-LEX],
1 September, [https://
www.ipn.md/ro/scolile-
romanesti-din-stanga-
nistrului-se-confrunta-cu-
numeroase-7967_1084103.
html](https://www.ipn.md/ro/scolile-romanesti-din-stanga-nistrului-se-confrunta-cu-numeroase-7967_1084103.html), წვდომა 2023 წლის 4
ოქტომბერს.

ასოციაცია Promo-LEX-მა აღნიშნა, რომ სკოლების პრობლემები და დაშინება თავისთავად გაქრება, თუ რუსეთის ფედერაცია შეასრულებს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებას მოლდოვის რესპუბლიკის დნესტრისპირეთის რეგიონში განათლების უფლების დარღვევის შესახებ. სასამართლომ გადაწყვიტა, რომ რუსეთის ფედერაცია არის პასუხისმგებელი დნესტრისპირეთის რეგიონში ადამიანის უფლებების, ამ შემთხვევაში განათლების უფლების დარღვევაზე, მაგრამ ამ დრომდე რუსეთის ფედერაცია უარს ამბობს ამ გადაწყვეტილების შესრულებაზე.”

საშინაო დავალების აქტივობის სამუშაო ფურცელი

კითხვა

პასუხი

რამდენი წლის იყავით დნესტრზე
ომის დროს? რა პროფესიის
იყავით?

როგორ გაიგეთ ომის შესახებ?
როგორ იგრძენით თავი?

როგორ გამოეხმაურნენ ომს
თქვენს საზოგადოებაში/თემში?
როგორ იმოქმედა მათზე ომმა?
იცით თუ არა მათი წვლილის
შესახებ ომში?

ეს მოვლენა დღესაც მოქმედებს
თქვენზე? რას ფიქრობთ ამაზე
დღეს? თქვენმა თემმა ან ოჯახმა
განიცადა თუ არა რაიმე სახის
ზარალი ან თუ დაკარგა ომში
ვინმე?